

set på
Twitter

"Pinligt for dansk fodbold.

Norsk ville jeg tage klart parti for lønmodtager-siden, men landsholdet er mere et kald end et hverv. Så er splittet i denne sag. Men jeg vil opfordre til at give respekt for de 23 som afværger en katastrofe."

BALDER MØRK ANDERSEN (SF), FOLKETINGSKANDIDAT OG KOMMUNALPOLITIKER, FREDERIKSBERG

teologisk tanke

"Mennesket hverken kan eller skal elske som Gud, men det skal elske som menneske, ikke alene fordi det er blevet pålagt at gøre det, men fordi det selv er blevet elsket."

FLEMMING FLEINERT-JENSEN (FØDT 1941), DANSK TEOLOG

Sognepræst: Centralisering af sygehuse er med til at underminere vores begravelseskultur

AF ANNETTE KRUHØFFER

EN AF DE ALLERMEST grundfæstede, kirkelige traditioner i den danske befolkning er, at vi tager afsked med de døde i kirken. Det er nu under opbrud. Der vil har haft travlt med at holde øje med det vigende dåbstal, har antallet af bisættelser og begravelser udviklet sig en retning, der må bekymre alle med interesse for folkekirken.

Mens antallet af dødsfald har holdt sig nogenlunde konstant, er antallet af personer, der bliver begravet eller bisat af egen præst, faldet med knap 20 procent i perioden fra 2006 til 2017 ifølge tal fra Kirkeministeriet. Det gælder, uanset om folk bliver bisat fra sognekirken eller fra et andet sted som for eksempel et kapel.

Til gengæld er der flere og flere, der bliver bisat af en fremmed præst i et fremmed sogn. Og helt galt står det til, når man ser på antallet af bisættelser uden medvirken af præst. Dette tal er steget med mere end 60 procent fra 4801 personer i 2006 til 7831 personer i 2017.

DER ER SIKKERT MANGE ÅRSAGER til dette, men en af dem er utvivlsomt centraliseringen af sygehuse. Det er nemlig sådan, at bygerne i dag ofte køres langt, hvis de skal på hospitalet. Derfor er der mange, som dør 30 kilometer eller mere hjemmefra.

Når et menneske dør på hospitalet, ophører det offentlige ansvar imidlertid, og så er det op til familien at få af-døde kørt hjem til den lokale kirke.

Det er ikke et problem for familier med god økonomi. En mindrebemidlet familie kan til gengæld føle sig tvunget til at lade deres kære blive liggende i hospitalets kølerum. De har nemlig ikke altid råd til at betale bedemanden for at køre den afdøde hjem til den lokale sognekirke. Derfor arrangerer de bisættelsen på hospitalet eller i et kapel tæt ved.

Hvis økonomien er rigtig stram, må de bede om at få det hele overstået hurtigt, så den afdøde ikke først skal køres i fryserum, indtil begravelsen kan finde sted. Det betyder alt sammen, at familie og venner ofte opgiver at deltage i bisættelsen på grund af tiden, afstanden og strabadserne ved at skulle med bus og tog.

JEG HAR OPLEVET DETTE DILEMMA en del gange. Først når man spørger, hvorfor de har fravalgt sognekirken, får man alle forklaringerne. Så viser det sig, at den lokale kirke er førstevalget, for den har dannet ramme om familiens liv i en menneskealder eller mere. Frygten for at være præsenteret for en stor regning vejer dog tungere, hvis man ikke har et økonomisk overskud i sin dagligdag.

Det er dyrt at blive bisat eller begravet. Man kan få et tilskud fra det offentlige på op til 11.000 kroner, hvis man er min-

drebemidlet, men det rækker ikke altid til det mest nødvendige. Alene kisten koster 5000-6000 kroner, og den samlede regning kommer nemt op på 15.000 kroner eller mere. Bedemanden er formentlig den dyreste taxa, vi nogensinde kommer til at køre med – den koster typisk 25 kroner eller mere for hver kilometer.

Man kan spare kære ved at benytte sygehuskapellet. På Slagelse Sygehus rummer kapellet cirka 15-20 mennesker. Det er ikke beregnet til bisættelser, så der er hverken jord til jordpåkastelse, stearinlys eller musikinstrumenter. Kapellet er gennemgangsrum for kister til og fra kølerummet, og det er så lille, at der ikke kan stå en kiste samtidig med, at en anden kiste passerer. Konkret betød det ved en bisættelse, at jeg og familien måtte vente, mens to-tre andre kister passerede ind eller ud, før "vores" kiste kom.

Jeg ved også, at adskilte pårørende i modstrid med sandheden har erklæret, at den afdøde ikke ønskede præst til at medvirke ved bisættelsen. De siger, når jeg spørger dem, at bedemandene tilråder dem at komme med denne erklæring. Det siges åbenbart, at præster ikke vil køre så langt (det vil sige til sygehuskapellet), og derfor risikerer bisættelsen at blive forlagt til sognekirken på de ef-

terladedes regning. Det er godt nok afdøde selv, der i første omgang skal betale via sit efterladte bo, men hvis han eller hun ingen penge har, glider regningen over til familien, for det er typisk dem, der anmelder dødsfaldet.

Kun hvis der ikke er nogen pårørende, som kan eller vil påtage sig ansvaret, får man en kommunal bisættelse/begravelse. Når kommunen træder ind, betaler de altså for bisættelsen/begravelsen, men de bestemmer også, hvordan den skal forløbe, og hvilke ydelser en bedemand skal levere. De overtager boet, og man kan som pårørende ikke regne med at få lov til at udtage effekter – heller ikke ting, der udelukker har affektionsværdi. Kommunen sørger for, at boet ryddes. De ting, der kan sælges, bliver afhændet. Resten smides ud. Der er derfor ikke noget at sige til, at folk generelt ikke bryder sig om at overlade bisættelsen eller begravelsen til kommunen.

ANTALLET AF DØDE er nogenlunde konstant i Danmark, men antallet af bisættelser uden præst er steget. I 2006 var der cirka 4800 personer, der lod sig begrave eller bisætte uden præst. I 2017 var tallet steget til over 7800 personer.

Ingen lader til at bekymre sig om det. Måske fordi det er de levende, der betaler kirkeskat og kan stemme til kommu-

nale valg og til menighedsråd, og måske fordi vi generelt hellere vil bruge penge på liv end på død.

At sørge for et ordentligt firkelt imidlertid og til tjene livet. Kirkens rolle er central i dette. Vi har erfaringen, og vi har midlerne.

Vi tjener også livet ved at markere, at den afdøde var noget særligt – et enestående menneske, som vi alle er det.

En god bisættelse tjener det formål at forklare og retfærdiggøre den sorg og de mange følelser, der piner den, der lige har mistet. Ved at stå sammen om at bære det ubærlige, styrker vi de efter-ladte. Gennem bisættelsen/begravelsen giver vi dem et minde om, at de ikke er alene med deres sorg, men at andre også føler dødsfaldet som et tab.

At bisætte eller begrave mennesker er en af kirkenes kerneopgaver – og det er en opgave, der markerer kirkenes naturlige rolle i menneskers liv. Vi må derfor forholde os til de ændringer i samfundet omkring os, der truer med at gøre kirken til en meningsfuld ekstravagance for de mennesker, der har penge nok. Kirken er og skal være for alle – også de fattige.

Annette Kruhøffer er konstitueret sognepræst i Glumsø-Bavelse-Næsbj.

▲ Sygehusreformen har givet folk langt til hospitalet. Men også skabt afstand mellem sognets præst og den døende. Hvad betyder det for folkekirken, spørger sognepræst. – Foto: Leif Tuxen.

ordet

Vil du være rask?

AF LARS MANDRUP

ordet@k.dk

"Jesus sagde til den lamme mand: Vil du være rask?"

Joh. 5, 6b

HVIS EN LÆGE kom ind til en patient på sygestuen under morgenstuegangen og som det første spurgte ham: "Vil du være rask?", ville patienten sikkert se temmelig uforstående op på lægen og tænke: Hvor tåbeligt kan den læge da spørge! Her ligger jeg og har kun ét ønske: at jeg snart må blive helbredt for min sygdom, blive fri for mine smerter og blive udskrevet.

Men det var akkurat det spørgsmål, Jesus stillede den lamme mand, der havde ligget ved Betesda dam i hele 38 år. Hver dag havde han det håb, at han kunne nå først ned i dammen, når vandet kom i bevægelse, og på den måde blive mirakuløst helbredt. Det var endnu ikke lykkedes for ham. Der var altid en anden, som kom før ham. En dag kom Jesus forbi. Han fik øje på manden og spurgte ham: "Vil du være rask?"

Du ved det tåbeligt spørgsmål? Måske ikke så tåbeligt, som vi i første omgang kunne tro. Et langvarigt sygt menneske kan blive i den grad ét med sin sygdom, at man ikke længere kan forestille sig sit liv anderledes. Det var et helt liv, denne mand havde tilbragt her ved kanten af dammen. Hans venner og familie var for længst ude af billedet, og han havde ikke noget socialt netværk tilbage undtagen alle de andre syge, som lå ved dammen, og de var alle ret beset hans konkurrenter. Han vidste ikke, hvad han skulle her med et liv andre steder end her.

Vi møder det samme, når det drejer sig om mennesker, der er indsat i fængsel. De er bange for den dag, de bliver løsladt og kommer ud af fængslet, for hvordan skal de klare sig udenfor? Indenfor er livet fastlagt og struktureret. Udenfor er vejen kort til ny kriminalitet. Eller hos alkoholikere, som gerne vil ud af deres mangeårige afhængighed, men de tør ikke, fordi alle de kammerater, som man har drukket sammen med, stadig drikker. De vil blot udgøre en stadig fristelse til at falde i igen. Man har ingen andre venner end dem, så man falder i ensomhed. Kone og børn er for længst ude af billedet.

"Vil du være rask?", er ikke et tåbeligt spørgsmål, for det afdækker mange af de tanker og spørgsmål, som den syge ligger og tumler med.

"Der lå et menneske mellem andre, så helt alene, skønt om ham mange."

Lars Mandrup er pastor emeritus og tidligere formand for Danmission.

kronik | Ved et nyt skoleårs begyndelse er der al mulig grund til at kippe med flaget for lærerstand og folkeskole. Uden dem vil dansk kultur og samfund unægteligt stå svagt. Opfordringen er klar: Drop den konstante udskamning af lærere og folkeskole

Kip med flaget for lærere og skole

KRISTELIGT DAGBLAD
KRONIK
5. SEPTEMBER 2018

JONAS
AAHAVE UHD

Gymnasieadjunkt i religion og samfundsfag, Nordsjællands Gymnasium

CASPER
ANTON NIELSEN

Cand.mag.

ANDERS
KLOSTERGAARD
PETERSEN

Professor i religionsvidenskab, Aarhus Universitet

NIKI SMITH
RASMUSSEN

Cand.mag.

ET NYT SKOLEÅR ER BEGYNDT. En ny årgang håbefulde podere er trådt ind i skolen. En lang række lærere kan begynde forfra med oplæring af en ny generation. Men vi har også allerede læst de første historier om lærere, der på grund af stress og manglende mulighed for at udføre deres arbejde, som de gerne vil, har givet op. Andre fortællinger handler om overbud af vikarer i folkeskolen. Det skorter ikke på negative historier.

Ser vi på mediebattens og den politiske diskussion om folkeskolen, har den de seneste 25 år været præget af betydelig mistillid til både lærere og skole. Det er trist, for mangan en lærer har derfor søgt væk fra skolen, atter andre har mistet en motivation, som ellers altid har været et vigtigt kendetegn for lærerstanden, og tilsvarende har det været svært at rekruttere tilstrækkeligt med begavede unge mennesker til læreruddannelsen.

Vi er hverken skoleforskere eller gift med folkeskolen, men vi arbejder i forskning med betydning af læring i et evolutionært perspektiv, ligesom vi alle fire er folkeskolen stor tak skyldig for, hvem og hvor vi er i dag. Derfor vil vi gerne slå et slag for lærerens helt afgørende betydning for kultur og samfund. Ja, mere end det.

Hvis vi begynder med lærerens betydning for kultur og samfund, ved vi i dag, at mennesket udmærker sig ved gradvist opbygget kultur. Til forskel fra traditioner blandt andre dyr som for eksempel chimpansens brug af træredskaber forfines menneskelig kultur løbende og

undergår stadig større forandring. En rumraket er anderledes i dag end for 50 år siden. På tværs af generationer og mellem jævnaldrende lærer man af hinanden. I mange hundreder tusinde år foregik læring gennem efterligning fra og mellem generationer i jæger-samlerkulturer. Unge drenge lærte at gå på jagt ved at efterligne deres fædre.

Den form for efterligning kender vi også fra små børn, som det første lange stykke tid primært lærer ved at efterligne forældre. I menneskehedens historie indtraf et væsentligt skifte med overgangen fra jæger-samlerkulturer til de tidligste former for agerbrug. Indførelsen af landbrug førte til en mere kompleks arbejdsdeling, hvor en elite i stigende grad begyndte at stå med ansvar for læring. Den udvikling blev forstærket med de tidligste bykulturer. I en lang periode var det en religiøs elite, der varetog læringsopgaven, fordi læring var identisk med oplæring i den religiøse tradition. Ser man bort fra jura og medicin, er det først med oplysningstiden i Nordvesteuropa, at det religiøse monopol på viden afvikles.

Uddannelsessystemet i Vesteuropa er i dag et statsligt system, hvor religiøse eksperter ikke længere er primære rollemodeller. Den status oppebæres af læreren, som indfører børnene i hele den sum af viden, knowhow og teknikker, vi kalder kultur. Dertil kommer samfundets basale værdier og normer, som også er centrale i uddannelsen.

Læreren er en afgørende figur i barnets sociale og kulturelle dannelse. Det er svært at forestille sig, hvordan et barn

skal kunne klare sig uden obligatorisk skoleuddannelse. Om man bliver fisker, landmand, tømrer, finans kvinde eller universitetsprofessor, betyder i den sammenhæng intet. Alle har vi modtaget samme oplæring i de basale færdigheder og normer, der kræves for at kunne begå sig i det moderne danske samfund. Det er også derfor, skolesystemet tilpasses forandringer i den omgivende kultur, for altid at være på omgængende højde med det samfund, det indfører barnet i.

Hvad ville der ske, hvis vi fritog en generation for skoleundervisning? Hvor meget ville gå tabt? Forestil Dem, at vi fritog to generationer. Grundlæggende færdigheder ville hurtigt forsvinde fra skriftsproget. Evnen til simpel matematik ville fordufte som dug for solen.

Tænk blot på, hvad der i disse år sker i forhold til fremmedsprogskompetence i skolesystemet. Evnen til at forstå norsk og svensk er desværre en saga blot. Tyskundskaber er, havde vi nær skrevet, en by i Rusland og så fremdeles. Vi har i det danske skolesystem et problem med navnlig drenge af anden etnisk baggrund, som for et godt ord hyppigt befinder sig i modsætning til skolen. Hvordan skal de begå sig i normalsamfundet uden gennem obligatorisk skolegang at have opnået de fundamentale færdigheder, som er forudsætning for at være del af kulturen?

Dermed den første problemstilling. Så væsentlige vuggestue- og børnehavepædagoger end er, og de er også afgørende, er lærerens særlige betydning ubestridelig. Fordi vi på grund af en meget kom-

pleks arbejdsdeling har flyttet indvælsel i kultur og samfund væk fra hjemmet til skolen, har lærer og skole en afgørende rolle som kulturbevarer og samfundsformidler. Læreren bibringer barnet de færdigheder, som efter endt skolegang skal sætte det i stand til at begå sig i samfundet. Læreren er med en væsentlig præcisering den centrale rollemodel.

Læring består både af en social og ikke-social dimension. Den sociale består i efterligning af andre og trofast gengivelse af den viden og kunnen, man har modtaget; men social læring må suppleres af ikke-social, hvis ikke den skal stagnere. Den betegnede den enkelte evne til gennem *trial and error*-strategi at tilpasse de opnåede færdigheder nye udfordringer. Det skal læreren også bibringe eleven, og det er folkeskolen kendt for.

Man kan blot tænke på skolesystemer som det kinesiske, hvor den sidste dimension i høj grad er fraværende. Det bekræfter flere undersøgelser, der netop fremhæver den danske model for evnen til at uddanne innovative, kritiske og selvstændigt tænkende elever. Derfor er den stadige lærer- og skole-bashing problematisk, fordi den blandt lærere har ført til lede, mistillid og manglende motivation. Det er intet mindre end et dødsstød mod samfund og kultur. Det tager ingen tid at ødelægge en kultur, men det kræver betydeligt arbejde og et langt tidsspann, hvis overhovedet, at genopvække den.

Næste problemstilling: kvantificering af investeringer. Mange vil sikkert give os ret i de principielle overvejelser, men

Læreren bibringer barnet de færdigheder, som efter endt skolegang skal sætte det i stand til at begå sig i samfundet.

er det ikke bragesnak? Filosofisk lommeuld uden empirisk tyngde og substans. Hvordan opstille økonomiske kalkuler og matematiske modeller, der understøtter synspunktet? Hvordan med de positive økonomiske dynamiske virkninger, som det hedder i Finansministeriet?

Navnlig inden for evolutionsbiologi og psykologi opstilles matematiske modeller og udføres eksperimentel forskning, der dokumenterer investering i primærtuddannelse som økonomisk fordelagtig. Computersimulationer viser, at investering i social kombineret med asocial læring betaler sig.

Den gruppe, som besidder en høj grad af kombineret læring, vil over tid udkonkurrere gruppen med mindre eller ensidig læring. Det tilsiger et uddannelsessystem med fokus på både social og asocial læring. Eksperimentel forskning godtgør, hvordan klasser med ekstrastøtte til svage elever over tid overvinder nogle af de negative dynamiske effekter, vi har henvist til. Det ligger lige for at kvantificere de økonomiske gevinster knyttet til forskellige typer af læringsinvesteringer.

Ved et nyt skoleårs begyndelse er der al mulig grund til at kippe med flaget for lærerstand og folkeskole. Uden dem vil dansk kultur og samfund unægteligt stå svagt. Opfordringen er klar: Drop den idelige udskamning af lærere og folkeskole. Skole og lærer er afgørende for nye generationers opfostring i dansk kultur og dannelsen til at indgå som myndige samfundsborgere.

Lad os favne dem!